

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Ящук Олени Миколаївни

«Підготовка майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Тема дисертаційного дослідження Ящук О. М. викликає інтерес своєю незаперечною новизною і актуальністю. Досліджувана проблематика є на сучасному етапі одночасно цікавою і значущою, оскільки передбачає підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів початкової школи шляхом наповнення її новим змістом, розширенням обсягу знань студентів, формуванням готовності до викладання тих предметів, які пропонуються сучасній школі, зокрема до «Логіки». Робота присвячена важливим питанням підготовки майбутніх учителів до інтелектуального розвитку учнів початкової школи, формування у них наукового світогляду та ключових компетентностей шляхом ознайомлення з основами логіки як специфічним методом світосприйняття, роз'яснення діалектичного зв'язку логічних понять з реальною дійсністю, уявлення про логічне моделювання, уміння розпізнавати поняття, класифікувати їх, формулювати правильні означення, називати предмет за даним означенням тощо.

Автор приділяє належну увагу виокремленню причин, що роблять проблему підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів особливо актуальною, зміст яких логічно доповнений висвітленням низки суперечностей, що потребують розв'язання на рівні теоретичних пошуків та методично обґрунтованих практичних пропозицій. Ми засвідчуємо коректність визначення мети, об'єкта і предмета дослідження. Погоджуємось із формулюванням завдань дослідження. Таким чином, аналіз основних позицій дисертаційного дослідження дає змогу скласти загальне позитивне уявлення про науковий апарат роботи, її теоретичні засади та визначає наукову цінність і логіку зазначеної праці, що представляє собою

повний дослідницький цикл.

Логічно побудованою та достатньо обґрунтованою є структура дисертації, яка представлена вступом, трьома розділами, висновками, списком використаних джерел і додатками. Привертає увагу те, що зміст кожного розділу чітко підпорядкований меті і завданням дослідження.

Оцінюючи дисертаційне дослідження за параметром новизни, слід зазначити, що *вперше* обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність процесу підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи (цілеспрямована мотивація майбутніх учителів початкової школи до оволодіння методикою формування в учнів логічних умінь; удосконалення змістового наповнення та навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін з метою засвоєння знань із логіки студентами спеціальності «Початкова освіта» у закладах вищої освіти; використання інтерактивних форм і методів у підготовці студентів до набуття досвіду викладання предмета «Логіка» в початковій школі, що є необхідним для формування логічних умінь в учнів молодшого шкільного віку); розроблено модель підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи як синтез взаємопов'язаних її компонентів (цільового, методологічного, змістово-діяльнісного, оцінно-результативного); визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи.

Заслуговує на особливе схвалення практичне значення одержаних результатів дослідження, яке полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики діагностування рівнів готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи; у розробці авторських навчальних програм, спрямованих на удосконалення підготовки майбутніх учителів початкової школи та реалізацію навчально-методичного забезпечення: оновлено зміст дисциплін «Педагогіка» і «Психологія» темами, пов'язаними із діагностикою й особливостями формування логічних умінь у молодших школярів та методикою роботи у

цьому напрямі; дисципліни «Математика» та «Методика навчання освітньої галузі “Математика”» доповнено матеріалами для вивчення основних понять із логіки, операцій над ними, логічних законів тощо; збільшено кількість годин на вивчення методики розв’язування завдань із логіки.

Результати дослідження пройшли широку апробацію шляхом оприлюднення їх на міжнародних і всеукраїнських конференціях, достатня кількість публікацій — 18.

Автореферат відповідає змістові дисертації й розкриває основні її положення. Матеріали, результати та висновки дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи» засвідчив наукову обізнаність та професійну компетентність дисертантки. В ньому висвітлено стан досліджуваної проблеми, виділено кілька груп досліджень, пов’язаних з темою роботи. Авторкою *уточнено* сутність понять: «логічні уміння учнів початкової школи», «формування логічних умінь учнів початкової школи», «підготовка майбутніх учителів до формування логічних умінь учнів початкової школи».

Глибоко і ґрунтовно Олена Миколаївна підійшла до визначення поняття «формування логічних умінь учнів початкової школи» як цілеспрямованого і систематично здійснюваного педагогічного процесу оволодіння молодшими школярами логічними уміннями, результатом якого є їхня здатність шляхом аналізу, порівняння, виділення головного давати означення поняттям, виконувати логічні операції над ними, будувати судження, умовиводи та встановлювати їх істинність.

Незважаючи на складність та багатогранність досліджуваного феномену, О. М. Ящук вдалося грамотно побудувати програму емпіричного дослідження. У другому розділі дисертації «Діагностика готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи»

автором визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), показники та схарактеризувати рівні (високий, середній, достатній, початковий) готовності студентів спеціальності «Початкова освіта» до формування в учнів логічних умінь. Дотримання вимог репрезентативності у формуванні досліджуваних груп дозволило дисертантці здійснити кваліфікований аналіз отриманих емпіричних даних та сформулювати обґрунтовані висновки щодо особливостей стану готовності майбутніх учителів до досліджуваного виду діяльності.

Необхідно зазначити, що в процесі виконання дисертаційної роботи авторкою встановлено, що більшість майбутніх учителів початкової школи відчують значні труднощі при організації та проведенні занять з логіки; у процесі формування у майбутніх учителів початкової школи готовності до педагогічної діяльності приділяється недостатня увага вивченню логіки та методики її навчання, а також закріпленню теоретико-методичних знань під час проходження педагогічних практик. Усі висновки стосовно емпіричного дослідження сприймаються переконливо, не викликаючи сумнівів щодо проведення констатувального експерименту та інтерпретації його результатів.

У третьому розділі дисертації «Експериментальне дослідження ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи» дисертанткою на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та результатів констатувального етапу експерименту розроблено модель підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи, яка охоплює такі блоки: цільовий; методологічний; змістово-діяльнісний; оцінно-результативний.

Відзначимо чітку структурованість та теоретичну обґрунтованість запропонованих дисертанткою педагогічних умов. Важливо, що для їх реалізації О. М. Ящук було передбачено використання різноманітних технологій, форм та методів навчання: практичні і семінарські заняття,

навчальні екскурсії, конференції, різноманітні інтерактивні методи.

Результати формувального експерименту, подані в дисертації, засвідчили ефективність впровадження запропонованих педагогічних умов, що проявилось у позитивній динаміці зростання рівня готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи, збільшенні кількості студентів із високим та достатнім рівнем сформованості даного виду готовності та зменшенні кількості із середнім та початковим рівнем.

Вважаємо, що одержані результати дозволяють рекомендувати впровадження педагогічних умов у освітній процес підготовки майбутніх учителів початкової школи у вищих навчальних закладах.

Висновки, які робить дисертантка, доволі чітко сформульовані та переконливі. Вони синтезують усі основні результати дослідження, засвідчують виконання поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи. О. М. Ящук довела, що дослідження особливостей підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи є актуальною науковою проблемою, теоретично обґрунтованою та емпірично доведеною; такою, що має чітко продемонстровану наукову новизну та безсумнівне практичне значення.

Зміст дисертації містить цілісну концепцію, яка обґрунтована на методологічному, теоретичному, практичному та методичному рівнях. Дисертантка продемонструвала вміння здійснювати науковий аналіз та узагальнювати отримані результати, формулювати теоретичні висновки та практичні пропозиції. У ході дослідження авторці вдалося успішно вирішити всі поставлені завдання з достатньою глибиною.

Усі вищезазначені теоретичні та практичні результати роботи повною мірою викладені як в тексті дисертації, так і в опублікованих працях автора.

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та побажання.

1. Робота значно виграла б за умови ґрунтового дослідження використання європейського досвіду підготовки майбутніх учителів до формування логічних умінь школярів у закладах вищої освіти.

2. Автор дисертації пропонує досить широкий масив діагностичних методик, у тому числі і авторських. Однак, зміст дисертації значно збагатився б, якби дослідниця представила діагностичний інструментарій більш конкретно, в залежності від показників охарактеризованих критеріїв.

3. Заслуговують на особливе схвалення систематизовані, цікаві додатки, де представлені результати експериментального дослідження. Варто було б (як побажання) за змістом додатків розробити методичні рекомендації для майбутніх учителів початкової школи.

4. Дисертантка ґрунтовно розкриває і систематизує основні поняття дослідження (розділ 1.2). На нашу думку, характеристика поняття «підготовка майбутніх учителів до формування логічних умінь учнів початкової школи» була б більш системною і глибшою за умови подання її через призму інтерактивних педагогічних технологій, які набувають особливої актуальності у сучасній школі.

5. На етапі констатувального експерименту автор використовує ряд діагностичних методик для дослідження критеріїв готовності майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи. З тексту не зовсім зрозуміло, чому саме такі названі методики використані і чи пропонувалися альтернативні.

6. Дисертаційна робота не позбавлена стилістичних огріхів, не всі посилання на список використаних джерел оформлені за вимогами МОН України.

Однак висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Олени Миколаївни.

Аналіз дисертаційного дослідження на тему «Підготовка майбутніх учителів до формування логічних умінь в учнів початкової школи» дає підстави для загального висновку про те, що за актуальністю, змістом,

обсягом, новизною, теоретичним та практичним значенням основних результатів є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Олена Миколаївна Ящук заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти Черкаського
національного університету
імені Богдана Хмельницького

Т. С. Зорочкіна

Підпис Т. С. Зорочкіної завіряю:

Учений секретар Черкаського
національного університету
імені Богдана Хмельницького,
кандидат економічних наук, доцент

Н.О. Андрусяк